

משיחת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ ויקרא וש"פ צו, ה'תשל"א

יוצא לאור לש"פ ויקרא, ה' ניסן, ה'תשע"ז

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

לזכות

הרה"ת ר' יצחק שמואל לייב וזוגתו מרת נורית תחי' שיחיו

לוינזון

בקשר עם יום השנה לנישואיהם

ראש חודש ניסן

ולזכות בניהם ובנותיהם

מנחם מענדל, אסתר שיינדל, חנה, דבורה, רבקה,

שלום דובער, שטערנא שרה ושיינא

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' יוסף מאיר וזוגתו מרת חי' לאה שיחיו לוינזון

ר' מרדכי מעשיל וזוגתו מרת שושנה שיחיו סגל

וזוהי גם הוראה שאי אפשר לערוך "מסחר" במצוותיו של הקב"ה, "למכור" מצוה קטנה כדי להרויח מצוה גדולה. וכאמור, ענין זה רואים בגלוי גם בפירוש רש"י.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ ויקרא, ה' ניסן הבעל"ט — הננו מוציאים לאור ביאור בפרש"י עה"פ (ויקרא א, טז) "והסיר את מוראתו בנוצתה" משיחות ש"פ ויקרא וש"פ צו ה'תשל"א, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ב' ניסן, ה'תשע"ז,

מאה וחמשים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה.צמח צדק" ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2017 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5777 • 2017

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

ב"ה, אסרו חג הפסח, ה'תשכ"ו
ברוקלין, נ"י.

לכבוד ...

שלום וברכה!

בעתו מסרו לי טלפונית פ"ש מכי ועל דבר רצונו לבקרני בהיותו כאן ולמסור פ"ש מידידנו הרש"י שליט"א, אלא שנקרא לחזור לאה"ק ת"ו באופן דחוף. ות"ח בעד שימת לבבו והפ"ש.

ובהזדמנות זו אביע לו תודה רבה בעד התענינותו והשתדלותו להיות לעזר לכפר חב"ד, שבודאי ימשיך בעתיד, ואדרבה באופן דמוסיף והולך. ואם בכל עניני טוב נצטוינו להעלות בקדש, על אחת כמה וכמה בעניני טוב שבארץ ישראל, אשר ארץ הקדש יקראו לה. וככל ציווי התורה, הנקראת תורת חיים על שם שהיא תורה חיי בכל מקום וזמן ומקור חיים ראויים לשמם, שניתנו מאלקים חיים בורא העולם ומנהיגו ויוצר האדם, ברור שביד האדם למלאותם.

והרי באים אנו מזמן חרותנו, כולל חרות מדאגות ומניעות, שכן ענין של "יציאת מצרים" — יציאה מן המצרים וגבולים — הוא ענין לכל יום ויום מימות השנה. ויהי רצון שיהי כן בעניניו ומפעליו הטובים, ובפרט בעזרתו הכי גדולה לכפר חב"ד.

כבוד וברכה.

נדפסה בתשורה (הולצברג, תשס"א).
מידידנו הרש"י: שזר.

דמוסיף והולך: ע"פ שבת כא, ב.

נצטוינו להעלות בקדש: ברכות כח, א. וש"נ.

ארץ הקדש יקראו לה: ראה גם אג"ק ח"ח אגרות ו'תשיד"טו (בסופן). חכ"ב אגרת ח'תקכ.
ח'תקמד. חכ"ג אגרת ח'תשצב. חכ"ו אגרת ט'תרכא. ט'תרפח. חכ"ז אגרת י"שנא. חכ"ח אגרת י'תרעא. ועוד.

הנקראת תורת חיים: נוסח התפלה (ברכת שים שלום).

"יציאת מצרים" .. מן המצרים וגבולים: ראה תו"א יתרו עא, ג ואילך. ובכ"מ.

— כפי שפירש רש"י בריש פרשתנו: "אדם כי יקריב", "מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל, שהכל הי' שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל" —

שהרי אינו נוטל זאת לעצמו, אלא כדי להקריב קרבן להקב"ה, כך, שאפילו אם יש בזה איסור גזל, במה נחשב הלאו ד"לא תגזול"³⁶ לגבי מעלת הקרבן — החל מהמבואר בפשטות הכתובים גדול הפעולה ד"וירח ה' את ריח הניחוח", שעיי"ז באה השבועה ד"לא אוסיף וגו'"³⁷, וכידוע שהקרבן פועל קירוב כל הכחות וכו'³⁸.

ובפרט שלא מדובר אודות גזילת שור הגדול, כי אם עוף בלבד, תור או בן יונה, כך, שאין בזה הפסד גדול לנגזל שיבוא מזה לידי עניות. וא"כ, מה הרעש ("וואַס איז אַזוי דער געוואַלד") אם העני יביא קרבן עוף מן הגזל?!

ואעפ"כ מדגישה התורה את החומר שבענין הגזל, שלא זו בלבד שאסרה להביא קרבן מן הגזל, אלא אפילו אם הקרבן עצמו אינו מן הגזל, אלא משלו, אבל זהו "עוף" שבדרך כלל "נזון מן הגזל" (אף שאין וודאות שעוף זה נזון מן הגזל), הנה אע"פ שהעוף עצמו אינו מצווה על "לא תגזול", מ"מ, כיון שיש בו אבר שנהנה מן הגזל, "נאמר והשליך את המעים שאכלו מן הגזל"!

וזהו גם מה שמצינו במפרשים בביאור המשנה הראשונה במסכת שבת — "יציאות השבת כו' כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים וכו'": לכאורה אינו מובן: מדוע צריכה המשנה להתחיל עם "עני" — הרי מוטב לדבר אודות מעמד ומצב ש"לא יהי' בך אביון"³⁹, ולבאר את "יציאות השבת" בנוגע לשני אנשים שאחד בחוץ (ברה"ר) ואחד בפנים (ברה"י)? ומבואר במפרשים⁴⁰, שהמשנה באה ללמדנו, שאפילו אם בחוץ עומד עני, שמצוה ליתן לו צדקה, וא"כ, יש מקום לומר שמצד מעלת מצות הצדקה, ש"שקולה כנגד כל המצוות"⁴¹, יש ליתן לו גם בשבת, ובפרט שמדובר כאן רק אודות מלאכת הוצאה ש"מלאכה גרועה היא" (כמבואר בתוס'⁴², וכפי שמביא ראי' לדבר "מדאיצטריך תרי קראי כו'"), ובמלאכת הוצאה גופא אין זו מלאכה שלימה, אלא רק עקירה ללא הנחה, או הנחה ללא עקירה, שהאיסור הוא רק מדרבנן, ואעפ"כ אומרת המשנה שהוצאה אסורה בשבת אפילו בשביל ליתן לעני.

(36) קדושים יט, יג.
 (37) נח ת, כא ובפרש"י.
 (38) ראה בחיי פרשתנו א, ט. ועוד.
 (39) מאירי, רע"ב ותיוו"ט. וראה גם תו"מ חנ"ח ס"ע 360 ואילך. וש"נ.
 (40) ב"ב ט, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).
 (41) ב"ב ט, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).
 (42) שבת שם.

בס"ד. משיחת ש"פ ויקרא*, ראש חודש ניסן, ה'תשל"א.

בלתי מוגה

א. על הפסוקי "והסיר את מוראתו בנוצתה", מפרש רש"י: "מוראתו" — "מקום הראי" (המקום שבו מתקבץ האוכל³) וזה הזפק". ועז"נ "והסיר את מוראתו", שהכהן צריך להסיר את הזפק ולהשליכו כו'. "בנוצתה" — (שצריך להשליך לא רק את הזפק ("מוראתו") לבדו, אלא יחד) "עם בני מעי" ("בנוצתה"), ונוצה (אינה נוצה כפשוטה, אלא) לשון דבר המאוס, כמו כי נצו גם נעו'. וזהו שתרגם אונקלוס באוכלי'. וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן שאמר⁴ נוטל את הקורקבן (חלק מבני המעים שבו מתעכל האוכל) עמה". ומביא פירוש נוסף: "ורבותינו ז"ל אמרו קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה, ונוטלו עם הנוצה (היינו ש"נוצתה" היא הנוצה) שעל העור".

ואח"כ מסיים רש"י: "בעולת בהמה, שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי", נאמר⁵ והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר, בעוף שנזון מן הגזל, נאמר⁶ והשליך את המעים שאכלו מן הגזל".

ויש בזה המון דיוקים וקושיות, כדלקמן.

ב. בד"ה "מוראתו":

א) מדוע לא מביא רש"י ראי' ומקור לפירושו ("מצאתי לו חבר", כדרכו בכ"מ) ש"מוראתו" הוא "לשון ראי'", וכמו בהמשך הפסוק: "בנוצתה", ש"נוצה לשון דבר המאוס (ומביא ראי' לפירושו) כמו כי נצו גם נעו"; ועד"ז בפסוק שלפנ"ז⁷: "ונמצה דמו", "לשון מיץ אפים⁸, כיו" אפס המץ". ואילו כאן, הנה למרות ששאר פשטני המקרא (כמו ראב"ע) מחפשים ראיות לפירוש "מוראתו", מפרש רש"י בפשטות "מוראתו — לשון ראי'"; וגם לא אומר ש"לא מצאתי לו חבר"?

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שיש עוד דיוקים בפירוש זה].

* כולל גם המשך הביאור בשיחת ש"פ צו.
 (1) ויקרא א, טו.
 (2) כ"ה ("ראי") בכמה כת"י ודפוסים ראשונים (ובלשון חכמים: רע). וראה גם רש"י נחום ג, ו. צפני" ג, א.
 (3) ראה פרש"י חולין נו, א.
 (4) איכה ד, טו (ובפרש"י שם: "נצו — לשון סרחון ולכלוך, כמו מוראתו בנוצתה, דמתרגמינן באוכלי'").
 (5) זבחים סה, סע"א.
 (6) זבחים שם — דעת דבי רבי ישמעאל.
 (7) ויקרא שם, יג.
 (8) שם, טו.
 (9) משלי ל, לג.
 (10) ישעי' טז, ד.

ג. בד"ה "בנוצתה":

(ב) הפירוש הפשוט ד"נוצתה" הוא — נוצה ממש, כפי שמביא רש"י בפירוש רבותינו ז"ל: "הנוצה שעל העור", ללא צורך בראיות, כיון שהבן חמש למקרא יודע זאת מעצמו. וא"כ, מהו הכרחו של רש"י לפרש ש"נוצתה" הם בני המעים, כיון ש"נוצה" הוא "לשון דבר מאוס" — שאף שמביא רא"י לדבר, הרי הרא"י היא מפסוק בנ"ך, ואילו בדרך כלל הפירוש ד"נוצה" הוא כפשוטו, וכפי שהקשה הרמב"ן על פירוש רש"י, ש"איננו נכון, שאין נוצה בשום מקום אלא נוצה ממש"?

(ג) גם אם מאיזו סיבה שתהי' לא מסתפק רש"י בפירוש ש"נוצתה" היא נוצה ממש, אלא צריך לפרש גם שהוא לשון דבר המאוס — הי' צריך לפרש תחילה הפירוש הפשוט, נוצה ממש, ואח"כ להוסיף הפירוש שהוא לשון דבר המאוס [כדרכו בכ"מ, שמפרש תחילה הפירוש הפשוט, אלא שכאשר יש עדיין איזה קושי, מוסיף עוד פירוש מדברי רבותינו ז"ל, אלא שהוא רחוק יותר מפשש"מ, שלכן הובא רק בתור פירוש שני, ואילו הפירוש הקרוב אל הפשוט הוא הפירוש הראשון]; ולמה כאן הופך רש"י את הסדר — שבפירוש הראשון מפרש "נוצה לשון דבר המאוס" (היפך הפירוש הפשוט שהוא נוצה ממש), ורק בפירוש השני מביא מ"רבותינו ז"ל" הפירוש הפשוט שהוא "הנוצה שעל העור"?!?

(ד) מדוע מוסיף רש"י "וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן שאמר נוטל את הקורקבן עמה" — הרי אין ענינו של רש"י לפרש מדרשם של חכמי ישראל, כי אם לפרש פשוטו של מקרא!?

(ה) בפירוש רבותינו ז"ל ש"קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה וכו'" — למאי נפק"מ פרטי הדברים: (א) "קודר .. בסכין", (ב) "כעין ארובה"?

ואע"פ שכן הוא לשון הברייתא, הרי מדובר כמ"פ שרש"י אינו מוגבל להשתמש בלשון ההלכה, אלא מביא רק מה שנוגע לפירוש פשוטו של מקרא, וא"כ אינו מובן:

(א) מהו הצורך להדגיש בפשוטו של מקרא ש"קודר .. בסכין" דוקא, ולא בדבר אחר?

[וכמו שרש"י אינו מפרש מ"ש"י "ושחט", שצ"ל בסכין דוקא, כי, בפשוטו של מקרא אין הכרח שצ"ל בסכין דוקא, אלא יכול להיות גם במגל או בצור וכיו"ב, גם אם אינם מתאימים לפרטי הדינים ע"ד ההלכה].

(ב) מהי כוונת רש"י לשלול במ"ש "כעין ארובה"?

שהרי באותה מדה משתחווים גם בשערים הקטנים שראיתם אינה מעוררת התפעלות גדולה כ"כ.

י. ועפ"ז מובן גם בנוגע לענינו — אבל בצד ההפכי:

כשם שאבא יוסי בן חנן מגדיל את החשיבות של ששת השערים הקטנים שגם בהם צריך להשתחוות — הנה גם בנדר"ד ה"ה מגדיל את הפחיתות של חלקי העוף שבאים במגע עם גזל, שצריך להסיר ולהשליך לא רק את מקום הראי (הזפק) שבו מתקבץ כל מה שאכל מן הגזל, אלא "נוטל את הקורקבן עמה", כי גם לקורקבן יש שייכות לענין הגזל, להיותו ה"שער" שדרכו עובר המזון (שבא מן הגזל) אל הזפק.

ולאידך גיסא — כשם שאבא יוסי בן חנן מקטין את החשיבות של שבעת השערים הגדולים, הנה גם בנדר"ד ה"ה מקטין את הפחיתות של הקטרת הנוצה, ש"אין לך הדיוט שמריח ריח רע של כנפים נשרפים ואין נפשו קצה עליו"²⁸, שאעפ"כ יש להקטירם כמו שאר חלקי העוף, כיון שלעת-עתה (קודם ההקטרה) אין זה דבר המאוס.

יא. ויש עוד פלוגתא בין אבא יוסי בן חנן לרבנן — בנוגע לסוטה: איתא במשנה²⁹: "אם יש לה זכות היתה תולה לה. יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות תולה ב' שנים, יש זכות תולה ג' שנים". ובגמרא³⁰: "מני מתני' לא אבא יוסי בן חנן .. דתניא אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי הכרת העובר"³¹, דברי אבא יוסי בן חנן³².

יב. ויש להוסיף בנוגע לסיום דברי רש"י "בעוף שנוון מן הגזל נאמר והשליך את המעים שאכלו מן הגזל" — שבמתק לשונו מבהיר רש"י הוראה שנתבארה במפרשי המשנה בריש מסכת שבת.

ובהקדמה — שמדובר כאן אודות קרבן עני, שלכן מקטירים את העוף "בכנפיו", "כדי שיהא המזבח שבע ומהודר בקרבנו של עני"³³, ועד כדי כך גדלה מעלת קרבן עני, שנאמר³⁴ (בקרבן מנחה) "ונפש כי תקריב", "מי דרכו להתנדב מנחה, עני, אמר הקב"ה, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו"³⁵.

ולכאורה, כיון שמדובר אודות עני שאין לו מאומה משלו, הי' מקום לומר שלא חשוב להקפיד שלא יקריב מן הגזל,

(28) פרש"י ויקרא שם.

(29) סוטה כ, א.

(30) שם, ב.

(31) בענין זה נזכר שבנדר"ד שהי' קינוי

וסתירה, איתרע לה חזקתה, ולא אמרין ש"רוב

בעילות אחר הבעל" (סוטה כז, א), ואכ"מ

להאריך בזה.

(32) ברשימת ההנחה חסר סיום הענין

(המו"ל).

(33) פרש"י שם, יז.

(34) שם ב, א.

(35) פרש"י עה"פ.

ענין הא' — בנוגע להשתחוואות שבביהמ"ק: במסכת מדות¹⁸ שנינו: "שלוש עשרה השתחויות (בפישוט ידים ורגלים) היו שם. אבא יוסי בן חנן אומר, כנגד שלשה עשר שערים" (ומודים היו על נוי הבנין¹⁹). ובמסכת שקלים²⁰: "היכן היו (י"ג) השתחויות האלו וכו'", "מתניתין אבא יוסה (יוסי) בן (חנן) יוחנן היא דאמר כנגד י"ג שערים. ברם כרבנן שבעה²¹ שערים היו בעזרה, ע"ד דרבנן היכן היו השתחוואות הללו, כי ההיא דתנינן תמן²² י"ג פרצות היו בו שפרצום מלכי יון, וחזרו וגדרום, וגזרו כנגדן י"ג השתחוואות" (כשמגיע כנגד כל פרצה ופרצה משתחוה ומודה על אבדן מלכות בית יון²³).

ולכאורה אינו מובן: איך שייך שתהי' פלוגתא במציאות — אם היו לביהמ"ק י"ג שערים או שבעה שבעים? ומה גם שמסכת מדות נשנתה בזמן הבית, כך, שהיו יכולים לגשת לעזרה ולבדוק כמה שערים יש בה!

והביאור בזה²⁴ — שלכו"ע היו י"ג שערים, אלא ששבעה מהם היו גדולים וחשובים יותר, והפלוגתא היא — אם היו משתחוים בכל השערים, או רק בשבעת השערים הגדולים והחשובים: לדעת רבנן היו משתחוים רק בשבעת השערים הגדולים, שראיתם היתה מעוררת רגש של התפעלות שהי' מביא לידי השתחוואה בפישוט ידים ורגלים, משא"כ בששת השערים הקטנים²⁵, שראיתם לא היתה מעוררת התפעלות כ"כ; ואילו לדעת אבא יוסי בן חנן היו משתחוים גם בששת השערים הקטנים²⁶, דכיון שגם השער הקטן הוא שער של ביהמ"ק, בית תפארתנו, הנה אם עוברים בו ולא משתחוים — לאחרי שזה עתה השתחוה כשעברו בשער הגדול — הרי זה נחשב להעדר הכבוד ועד לבזיון כו'²⁷.

ונמצא, שאבא יוסי בן חנן מגדיל את החשיבות של ששת השערים הקטנים, שגם בהם צריך להשתחוות כמו בשערים הגדולים, אבל, כתוצאה מזה מתמעטת חשיבותם של שבעת השערים הגדולים, שההשתחוואה בהם אינה מבטאת את גודל ההתפעלות מחשיבותם כו',

18 פ"ב מ"ו.

19 פ"ו הר"ש שם.

20 פ"ו ה"ג.

21 מדות פ"א מ"ד.

22 שם פ"ב מ"ג.

23 פ"ו הרע"ב שם.

24 ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 214,

ובהנסמך שם.

25 ע"ד שמצינו בנוגע לבית המוקד, שאף (כו) ערך כבוד אר"א ס"א (ס"ע שעב). וש"ג.

1) בפיסקא האחרונה, בנוגע לחילוק בין עולת בהמה לעולת העוף — הרי פירוש רש"י אינו ספר שמבאר טעמי המצוות, ולמה צריך לבאר הטעם שבעולת העוף אמרה תורה שצריך להשליך את בני המעים, ולא להקטירם כמו בעולת בהמה; וכמו שרש"י אינו מבאר שאר החילוקים בין עולת בהמה לעולת העוף שנתבארו במדרשי חז"ל.

2) גם אם רש"י צריך לבאר הטעם ש"בעוף .. נאמר והשליך" בניגוד לעולת בהמה — הי' צריך להביא רק ש"בעולת בהמה .. נאמר .. והקטיר", ולמה מוסיף גם מ"ש "והקרב והכרעים ירחץ במים"?

3) מהי השייכות של החילוק בין עולת בהמה (שנאמר בה "והקטיר") לעולת העוף (שנאמר בה "והשליך") לאריכות הדברים לפני"ז בפירוש "בנוצתה", שלכן באו הדברים בהמשך ובד"ה אחד — דלכאורה הי' לו לרש"י לפרש זאת בד"ה בפ"ע, על תיבת "והסיר" או "והשליך"?

4) הדיוק הידוע בנוגע לאמירת דבר בשם אומרו — מדוע מזכיר רש"י שמו של בעל המאמר: "מדרשו של אבא יוסי בן חנן"?

5) וכמדובר כמ"פ שכל הדיוקים שבפירוש רש"י צריכים להיות באופן המוכרח בפשטות הכתובים דוקא, שזהו ענינו של פירוש רש"י.

ד. והביאור בזה:

רש"י מדייק לפרש "מוראתו" "מקום הראי", ולא לשון צואה או גלל (או מיאוס וטינוף) — שעפ"ז מובן המקור לפירושו (ללא צורך בהוכחה מפסוקים נוספים), כיון שתיבת "מוראתו" עצמה כוללת תיבת "ראי".

[וגם לפי הגירסא "רעי" — הנה נוסף לכך שע' וא' הם אותיות המתחלפות¹², הרי מצינו שגם תיבה ללא א' יש לקרותה כמו עם א', כפי שפירש רש"י (ע"ד הפשט) בפ' בראשית¹³ תיבת "שמים": "שא מים", היינו, שאע"פ שנאמר "שמים" ללא א', יש לקרותה בתוספת א': "שא מים" (כי הניקוד קמץ (או פתח) משמש במקום א'); ועד"ז בנדו"ד, שתיבת "רעי" (ללא א') יש לקרותה גם "ראי" (בא'), כמו "מוראתו"].

ומ"ש "מוראתו" (בתוס' מ') — הרי המ' הוא לחיזוק הענין, ע"ד משנ"ת פעם¹⁴ בנוגע לתיבת "המכפלה"¹⁵ שהמ' הוא לחיזוק הענין: לא רק כפל סתם, אלא "בית ועלי' על גביו"¹⁶, ועד"ז בנוגע ל"מוראתו": לא רק "ראי", אלא גם מקום הראי.

12) שפתי חכמים וספר הזכרון כאן (וראה 14) שיחת ש"פ חיי שרה תשכ"ט סט"ו פרש"י חיי שרה כה, ג. קדושים יט, טז).

(תו"מ חנ"ד ע' 276). וש"נ.

15) חיי שרה כג, ט.

16) פרש"י עה"פ.

13) א, ח.

ה. ובהמשך לזה מפרש רש"י גם תיבת "בנוצתה":

כיון שנאמר "והסיר את מוראתו (מקום הראי) בנוצתה" (יחז עט נוצתה), הרי מובן שהסרת נוצתה היא מאותו טעם שצריך להסיר את "מוראתו" — בגלל המיאוס שבדבר, ולכן מוכרח רש"י לפרש שהכוונה היא ל"בני מעיי", "ונוצה לשון דבר המאוס" (ולא נוצה כפשוטה, שאינה דבר המאוס), שלכן צריך להסירם כמו שצריך להסיר את "מקום הראי" שהוא דבר המאוס.

אבל כיון שבדרך כלל הפירוש ד"נוצתה" הוא נוצה כפשוטה, צריך רש"י להביא ראי' ש"נוצה" הוא "לשון דבר המאוס" — "כמו כי נצו גם נעו". וכיון שזהו בכל זאת דבר חידוש, מוסיף רש"י: "וזהו שתרגם אונקלוס באוכלי", היינו, שגם התרגום מפרש ש"נוצתה" הוא דבר המאוס (פרש). וכיון שיש קושי בפירוש זה, שאינו כהפירוש הרגיל בכ"מ ש"נוצתה" היינו נוצה כפשוטה, ולכן מביא רש"י פירוש נוסף: "ורבותינו ז"ל אמרו קודר סביב הזפק .. ונוטלו עם הנוצה כו".

ורש"י מדייק "קודר סביב הזפק בסכין" — כי: בפסוק שלפנ"ז⁸, "ומלק גוי", פירש רש"י "אין מליקה בכלי, אלא בעצמו של כהן, קוצץ בצפרנו כו". וכן בפסוק שלאח"ז⁹, "ושסע גוי", פירש רש"י "אין שיסוע אלא ביד". וא"כ, יש מקום לפרש שגם "והסיר את מוראתו בנוצתה" אינו בכלי אלא ביד, ולכן צריך רש"י להבהיר ש"קודר סביב הזפק בסכין".

ומוסיף: "כעין ארובה" — דכיון שצריך ליטול (לא רק) את הזפק (לבדו, אלא) יחד עם הנוצה שעל העור, הרי אם רק יחתוך סביב הזפק, לא יוכל ליטול עמו את הנוצה שעל העור מבחוץ, ולכן צריך לחתוך סביב הזפק "כעין ארובה", ואז יוכל ליטול על הנוצה של העור.

ו. אך עדיין שואל הבן חמש למקרא:

כיון שהזפק ובני המעים הם דבר מאוס, עד כדי כך, שהתורה אמרה שיש להסירם ולהשליכם אצל המזבח, ולא להקטירם — מאי שנא עולת בהמה שנאמר "והקרב והכרעיים ירחץ במים והקטיר", היינו, שעם היותם דבר המאוס, נתנה התורה עצה לרחצם במים, ואז יכולים להקטירם?

ועל זה מתרץ רש"י: "בעולת בהמה, שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי", נאמר והקרב והכרעיים ירחץ במים והקטיר, בעוף שנזון מן הגזל, נאמר והשליך את המעים שאכלו מן הגזל", והיינו, שהסרת והשלכת הזפק ובני המעים בעוף היא לא בגלל המיאוס בגשמיות, שעל זה יש עצה לרחצם במים, כמו בעולת בהמה, אלא בגלל המיאוס ברוחניות — "שאכלו מן הגזל".

ז. ויש להוסיף ולבאר דיוק לשון רש"י בנוגע לעולת בהמה, "שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי" — דלכאורה מספיק לומר שאינה נזונית מן הגזל (בניגוד לעוף שנזון מן הגזל), ולמה צריך להאריך ולומר "שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי" — כי:

העובדה שאינה נזונית מן הגזל, מבטלת רק את המיאוס ברוחניות, אבל עדיין ישנו ענין המיאוס בגשמיות, כך, שגם לאחר הרחיצה במים נחשבים הקרב והכרעיים (מקום הפרש) לדבר מאוס, וא"כ — שואל הבן חמש למקרא — למה צייתה התורה להקטירם?

ולכן מדייק רש"י, שלא זו בלבד שבהמה אינה אוכלת מן הגזל, אלא עוד זאת, "שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי", גם לא מן ההפקר*, והיינו, שלמרות שרצונה לאכול, ה"ה מתאפקת ואינה אוכלת עד שמגיעה לאבוס בעלי, ובגלל זכות מיוחד זה מקטירים גם את הקרב וכרעיים (לאחרי רחיצתם במים).

ח. אך עדיין יש שאלה שיכול לשאול תלמיד ממולח, וכדי להבהיר זאת, כותב רש"י ש"זהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן":

תלמיד ממולח יכול לשאול: מהו טעם החילוק בין ב' הפירושים שבפסוק זה — שלפי הפירוש הראשון ש"נוצתה" הם "בני מעיי", צריך להסיר ולהשליך עם הזפק גם את בני המעים, ולא להקטירם על המזבח; ואילו לפי הפירוש השני ש"נוצתה" הוא הנוצה שעל העור, נמצא, שרק את הנוצה יש להסיר ולהשליך עם הזפק, אבל את בני המעים מקטירים על המזבח?

אילו רש"י לא הי' נחית לבאר הטעם שצריך להסיר ולהשליך את מוראתו כו', לא הי' התלמיד שואל מאומה; אבל כיון שרש"י מבאר שטעם השלכת המעים היא בגלל ש"אכלו מן הגזל", א"כ, נשאלת השאלה מהי סברת המ"ד שאין להשליך את המעים (כי אם את הזפק עם הנוצה), אלא להקטירם על המזבח?!

וכדי לבאר זאת, כותב רש"י: "זהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן שאמר נוטל את הקורבן עמה", ואילו "רבותינו ז"ל אמרו קודר סביב הזפק .. ונוטלו עם הנוצה שעל העור", וכיון שזוהי פלוגתא בין אבא יוסי בן חנן ורבנן, אזי אפשר להבין פרטי הסברות שבדבר.

ט. ובהקדים — שמצינו ב' ענינים שבהם נחלקו אבא יוסי בן חנן ורבנן:

(* ראה פרש"י ריש פרשתנו (א, ב): "אדם הראשון לא הקריב מן הגזל (ויותר מזה) שהכל הי' שלו". וראה גם פרש"י ויצא ל, יד.